

KIRJALLINEN KYSYMYS 180/2009 vp

Sosiaalialalla toimivien taloudellinen osaaminen ja sosiaalitalous opetus- ja tutkimusalanä

Eduskunnan puhemiehelle

Sosiaaliturvaan ja sosiaalipalveluihin käytetään merkittäviä määriä sekä julkisia että yksityisiä varoja. Vuonna 2007 Suomen sosiaalimenot olivat yhteensä 45,6 miljardia euroa. Tästä hieman yli 71 % kohdistui muuhun kuin terveyteen ja sairauteen tai hallintoon. Palvelujen kustannukset lukuun ottamatta terveydenhuollon palveluja olivat samana vuonna hieman yli 7 miljardia euroa.

Tehostamis- ja säästämisvaatimukset ovat sosiaalialalla voimistuneet, mutta samanaikaisesti vaaditaan vaikuttavia ja laadukkaita palveluja kattavasti koko Suomeen. Markkinamekanismilta ja tuottajien väliseltä kilpailulta odotetaan kustannussäästöjä myös sosiaalialalla. Edellä kuvattun tilanteen ymmärtäminen ja toimiminen siten, että saatava hyöty on suurempi kuin syntyvä haitta, on sosiaalialalla vaativa tehtävä. Se edellyttää samanaikaisesti sekä sosiaalialan asiantuntemusta että talouden mekanismien ymmärtämistä.

Taloudellinen osaaminen ei kuulu sosiaalialan osaamistavoitteisiin millään koulutusasteella, ja sen opetus on vähäistä. Yrittäjäyyskoulutusta sosiaalialaa opiskeleville tarjotaan jonkin verran. Kuitenkaan pelkkä yrittäjäyyskoulutus ilman talouden mekanismien yleisempää ymmärtämistä sosiaalialan kaltaisella toimialalla, jossa palvelut ovat kauppatavaroina tavanomaista haasteellisempia, ei ole riittävää.

Myös sosiaalialan taloudellisia kysymyksiä koskeva tutkimus on vähäistä verrattuna vaikka pa terveydenhuollon talouden tutkimukseen. So-

siaalipolitiikan talouden tutkimusalue, jota on kutsuttu sosiaalitaloustieteeksi, voidaan nähdä samankaltaisena suomalaisen terveystaloustieteen kanssa sillä lisäyksellä, että sosiaalitalouden alaan kuuluu palvelujen lisäksi myös tulonsiirtojärjestelmien tutkimus. Tällöin sosiaalitaloustieteen peruskysymykset käsittelevät sosiaalipoliittisten toimien tehokkuutta (sosiaalitaloudellinen arviointi, kustannusvaikuttavuus), hyvinvoinnin ja kustannusten jakautumista sekä sosiaaliturvan organisointia reunaehtoineen. Kun terveystaloudessa vaaditaan sekä talouden että terveydenhuollon asiantuntemusta, sosiaalitaloudessa tarvitaan talouden lisäksi sosiaalialan asiantuntemusta. Tämä tarkoittaa muun muassa hyvinvoinnin käsitteen sekä hyvinvoinnin ja erilaisten sosiaalipoliittisten toimien välisen yhteyden ymmärtämistä. Sosiaalialan osaaminen on myös kyttävä yhdistämään taloustieteelliseen osaamiseen.

Terveystaloustieteeseen keskittyviä professuureja on Suomessa kolme. Sen sijaan sosiaaliturvan taloudellisiin kysymyksiin, sisältäen tulonsiirrot ja sosiaalipalvelut, keskittyviä professuureja ei Suomessa ole yhtäkään. Omista lähtökohdistaan sosiaaliturvan taloudellisia kytKentöjä ovat tutkineet muun muassa julkistaloudesta kiinnostuneet kansantaloustieteilijät ja köyhyystä sekä tulonjakokysymyksiä tarkastelevat sosiaalipoliitikot. Esimerkiksi sosiaalipalvelujärjestelmän talouteen liittyvää tutkimusta on kuitenkin tehty vähän.

Myös ammattikorkeakoulujen mahdollisuudet toteuttaa pitkäjänteisesti sosiaalitalouden soveltavaa tutkimusta ja arviointia sekä kehittää ja ylläpitää osaamista ovat nykyisillä ammattikorkeakoulujen tutkimusrahoitusrakenteilla vähäiset. Näin on siitakin huolimatta, että käytännön työelämän ajankohtaisiin haasteisiin kohdistuvaa soveltavaa tutkimusta voidaan pitää yhtenä ammattikorkeakoululain mukaisista ammattikorkeakoulujen tehtävistä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että sosiaalitalous vakiintuu opetus- ja tutkimusalana ja sosiaalialalla työskentelevien taloudellinen osaaminen vahvistuu?

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 2009

Katri Komi /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Katri Komin /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 180/2009 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että sosiaalitalous vakiintuu opetus- ja tutkimusalan ja sosiaalialalla työskentelevien taloudellinen osaaminen vahvistuu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vanhasen II hallituksen yhtenä tavoitteena on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun parantaminen. Valtioneuvosto on päättänyt koulutuksen ja tutkimuksen vuosien 2007—2012 kehittämissuunnitelmassa rakenteellisen kehittämisen tavoitteista, joiden pohjalta opetusministeriö on julkaissut 7.3.2008 korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008—2011. Rakenteellisen kehittämisen tavoitteena on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun, vaikuttavuuden sekä kansainvälistymisen vahvistaminen korkeakouluverkkoa kokoamalla ja profiloimalla.

Rakenteellinen kehittäminen oli keskeisesti esillä keväällä 2007 ja 2008 yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulosneuvotteluissa, jolloin keskusteltiin korkeakoulujen tulevaisuuden visioista ja strategioista. Opetusministeriö painotti keskusteluissa erityisesti korkeakoulujen profiloitumista ja kehittämisen tahtotilaa vastata yhä paremmin ympäröivän yhteiskunnan tarpeisiin. Opetusministeriö keskustelee jälleen keväällä ja syksyllä 2009 korkeakoulujen kanssa neuvotteluissa toimenpiteistä, joita tehdään osaamisen vahvistamiseksi. Yliopistojen johdolla ja ammatikorkeakoulujen ylläpitäjillä on keskeinen rooli korkeakoulujen profiloitumista koskevilla rat-

kaisuissa. Se mitä missäkin korkeakoulussa opetetaan ja tutkitaan tulevaisuudesta, riippuu paljon korkeakoulun vahvuusalueista ja profiloitumisesta.

Kuten kysymyksestäkin käy ilmi, sosiaalitalouden keskustelu ja kehittäminen on yhteiskunnassamme vähäistä. Maastamme löytyy vain muutamia alan asiantuntijoita, ja hekin sosiaalitieteiden läheisiltä tieteenaloilta, kuten hallintotieteistä tai kansantaloustieteestä. Kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen yhteydessä sosiaalitalouden professuurien perustamista on esitetty, mutta yliopistojen priorisoidessaan niukkoja resurssejaan esitystä ei ole toimeenpanttu. Opetusministeriön työryhmät ovat painottaneet erilaisissa sosiaalialan selvityshankkeissa erityisesti talousjohtamiseen liittyviä kysymyksiä koulutuksen sisällöllisessä kehittämistyössä.

Koulutuksen sisällöllinen kehittäminen, tutkimuksen suuntaaminen ja sisäisistä voimavaroista päättäminen kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen autonomian piiriin. Opetusministeriön ja korkeakoulujen välisissä neuvotteluissa ja opetusministeriön informaatio-ohjauksessa korkeakouluille on mahdollista kiinnittää huomiota eri koulutusalojen ja -ohjelmien muutuviin tarpeisiin. Muutokset koulutustarjonnassa ja -sisällöissä heijastuvat kuitenkin vasta vuosien kuluttua tutkinnon suorittaneiden työllistymiseen.

Uusissa sisällöllisissä avauksissa opetusministeriö kannustaa monitieteisyyteen ja tiiviiseen vuorovaikutukseen läheisten tieteenalojen kanssa. Verkostomainen yhteistyö on välttämätöntä, jotta resurssit saadaan mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön koko korkeakoululaitoksen ja yhteiskunnan hyödyksi. Yhteistyöllä saadaan monialaisesti käyttöön sellaista osaamista, jota kaikilla korkeakouluilla ei ole ja jonka tuottamiseen kaikkien ei kannata erikseen panostaa.

Sosiaalialalla ja sosiaalitaloudessa on kiistatta nyt jollakin yhteiskuntatieteissä vahvalla korkeakoululla profiloitumisen paikka. Sosiaalisectori on kustannusvaikutuksiltaan merkittävä sektori kunnissa, ja osaamisen vahvistaminen sen talouteen liittyvissä kysymyksissä on varmasti kansallinen intressi.

Mitä tulee sosiaalialalla työskentelevien osaamisen päivittämismahdollisuuksiin, osana opetusministeriön valmistelemaa aikuiskoulutuksen

kokonaisuudistusta on tarkasteltu myös korkeakoulujen täydennyskoulutuksen, muun aikuis-koulutuksen ja avoimen korkeakouluopetuksen kehittämistarpeita. Valmistelussa esille on nous-sut, ettei korkeakoulutetuilla ole riittävästi mah-dollisuuksia hankkia laaja-alaista uutta osaamis-ta työuran aikana. Opetusministeriö on aloittanut jo toimenpiteet, joilla tuetaan korkeasti koulutet-tujen osaamisen päivittämistä uusien keinoin.

Helsingissä 2 päivänä huhtikuuta 2009

Opetusministeri Henna Virkkunen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 180/2009 rd undertecknat av riksdagsledamot Katri Komi /cent:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att socialekonomin ska etableras som ett undervisnings- och forskningsområde och för att den ekonomiska kompetensen hos dem som arbetar inom det sociala området ska stärkas?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Ett av målen i regeringsprogrammet för statsminister Vanhanens andra regering är att förbättra kvaliteten på högskoleutbildningen och forskningen. Statsrådet har i sin plan för utveckling och forskning 2007—2012 kommit överens om målen för den strukturella utvecklingen. På basis av planen har undervisningsministeriet 7.3.2008 offentliggjort riktlinjerna för högskolornas strukturella utveckling åren 2008—2011. Målet för den strukturella utvecklingen är förbättra högskoleutbildningens och forskningens kvalitet och genomslagskraft. Vidare är syftet att stärka internationaliseringen genom tätare samarbete och ökad profilering inom högskolenätverket.

Frågan om strukturell utveckling hade en central ställning vid resultatförhandlingarna med universiteten och yrkeshögskolorna våren 2007 och 2008 då visioner och strategier för högskolornas framtid diskuterades. Undervisningsministeriet framhöll vid diskussionerna särskilt profileringen i högskolorna och en utvecklingsvision att bättre svara mot behoven i det omgivande samhället. Undervisningsministeriet kommer åter vid diskussionerna med högskolorna våren och hösten 2009 att diskutera vilka åtgärder som

ska vidtas för att stärka kompetensen. Universitetens ledning och yrkeshögskolornas huvudmän har en viktig roll i de lösningar som gäller högskolornas profilering. Vad som undervisas och forskas i vid vilket universitet beror i stor utsträckning på högskolans styrkeområden och profilering.

Som det också framgår av spörsmålet har diskussionen om och utvecklingen av socialekonomin varit ringa i vårt samhälle. I Finland finns det bara några experter på området, och även de kommer från vetenskapsområden som ligger nära socialekonomin, så som administrativa vetenskaper eller nationalekonomi. I samband med det nationella utvecklingsprojektet inom det sociala området har det föreslagits att professorer i socialekonomi ska inrättas, men då universiteten prioriterar sina knappa resurser har förslaget inte verkställts. Arbetsgrupper vid undervisningsministeriet har i olika utredningsprojekt inom det sociala området betonat frågor som gäller finansiell styrning vid arbetet med utveckling av utbildningens innehåll.

Inom ramen för sin autonomi beslutar universiteten och yrkeshögskolorna om den innehållsmässiga utvecklingen av utbildningen, inriktningen av forskningen och de interna resurserna. Vid förhandlingarna mellan undervisningsministeriet och högskolorna och i undervisningsministeriets informationsstyrning till högskolorna är det möjligt att fästa uppmärksamhet vid de föränderliga behoven i olika utbildningsområden och utbildningsprogram. Förändringarna i utbildningsutbudet och utbildningsinnehållet återspeglas emellertid först efter flera år på sysselsättningen av dem som avlagt examen.

I de nya innehållsmässiga öppningarna uppmuntrar undervisningsministeriet till tvärvetenskaplighet och nära interaktion med närliggande

discipliner. Ett nätverksbaserat samarbete är nödvändigt för att resurserna ska kunna utnyttjas så effektivt som möjligt och gynna hela högskoleväsendet och samhället. Genom samarbete kan man på ett branschövergripande sätt utnyttja sådan kompetens som inte alla högskolor har och som det inte heller lönar sig att alla skilt för sig satsar på att ta fram. Inom det sociala området och i socialekonomin har nu någon högskola som stark när det gäller samhällsvetenskaper obestriddligen läge för profilering. Det sociala området är till sin kostnadseffekt en viktig sektor i kommunerna och stärkandet av kompetensen i frågor som gäller dess ekonomi ligger säkert i nationellt intresse.

Vad gäller möjligheterna till uppdatering av kunnandet hos dem som arbetar inom det sociala området har man som en del av den totalreform av vuxenutbildningen som bereds vid undervisningsministeriet även granskat behoven av att utveckla fortbildningen vid högskolorna, den övriga vuxenutbildningen och den öppna högskoleutbildningen. I beredningen har det kommit fram att högskoleutbildade inte har tillräckliga möjligheter att skaffa sig ett brett nytt kunnande under sin yrkeskarriär. Undervisningsministeriet har redan vidtagit åtgärder för att stödja uppdateringen av de högskoleutbildades kompetens på nya sätt.

Helsingfors den 2 april 2009

Undervisningsminister Henna Virkkunen